

системи з розширення її теоретичного та прикладного поля на основі унікального авторського бачення усвідомлених перспектив, що лежать за межами існуючої нормативної реальності [1].

Провідник за своєю суттю є людиною, яка має «погляд з мосту» [4], розуміє тимчасовість подій та здатна спроектувати новий, вищий смисл буття. Провідники – це носії кардинальних змін засадничих основ системи освіти. Якщо лідери гармонізують ці системи, то провідники здійснюють вихід за межі нормативного, усталеного практикою. Лідери є в кожному колективі, провідників мало навіть в межах століття. За дослідженнями Ю. Кондратенко – можна зустріти одного педагога із провідницькими якостями на 5 – 6 закладів освіти [3].

Висновки. Ідея провідництва в освіті набула парадигмальних характеристик у царині національного освітнього простору і менеджменту освіти. Потребує подальших системних колективних досліджень.

Список використаних джерел

1. Генеза провідництва в освіті : колективна монографія / за заг. ред. проф. І. Богданова. Київ : Освіта України, 2019. 476 с.
2. Довідник здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти : наукове видання / В. Крижко, В. Курило, О. Боднар, Г. Луценко, О. Козлова. Запоріжжя : ТОВ Вид-во «Просвіта», 2024. 912 с.
3. Кондратенко Ю. І. Технології розвитку провідницьких рис керівників закладів освіти. *Вісник науки та освіти. Філологія. Педагогіка. Соціологія. Культура і мистецтво. Історія та археологія*. 2024. № 4 (22). С. 1063-1073.
4. Levinson D. Conception of the adult life course. In N. Smelser and E. Erikson (eds) *Themes of Work and Love in Adulthood*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1980.

А. С. Лесик

*кандидатка педагогічних наук, доцентка
Бердянський державний педагогічний університет*

К. В. Сапранкова

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Бердянський державний педагогічний університет*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У НУШ

Молодший шкільний вік виступає критичним періодом у розвитку дитини, який характеризується значними змінами та новоутвореннями у різних сферах її життя. Сучасне суспільство демонструє динамічну тенденцію до постійних трансформацій, що створює додаткові труднощі для адаптації дітей до освітнього процесу. Формування особистості здобувача початкової освіти в цей період значною мірою зумовлене її включенням до нових умов життя, а саме – освітнього простору. Перехід від дошкільного віку, де домінуючою діяльністю була гра, до шкільного віку, де основною діяльністю стає навчання, супроводжується суттєвими психологічними

новоутвореннями. Відповідно, такі зміни безпосередньо впливають на здатність дитини адаптуватися до нових умов, а також сприяють гармонійному розвитку її особистості у новому соціальному середовищі. Одним із ключових завдань сучасної системи загальної середньої освіти – є створення умов для всебічного розвитку дитини, що передбачає не лише засвоєння навчального матеріалу, а й формування здатності ефективно взаємодіяти із соціальним оточенням. Важливим аспектом насамперед є розвиток ключових компетентностей, серед яких особливе місце займають комунікативні навички, що є основою успішної соціалізації. Здатність дитини до гармонійної інтеграції у колектив як на початкових етапах навчання, так і в подальшому житті, значною мірою залежить від того, наскільки ефективно здобувач оволодіє цими навичками.

У контексті сучасної освіти основною метою є підготовка підростаючого покоління до постійних змін у суспільстві, а також до активної та успішної життєдіяльності в умовах мінливого соціального і природного середовища. Освітній процес має забезпечувати не лише академічну підготовку, але й формувати у дітей готовність до майбутніх викликів, адаптивність і здатність до постійного саморозвитку. Освітній процес завжди зумовлений потребами суспільства, тому можна говорити про те, що без урахування цих потреб неможлива соціалізація особистості. Таким чином, окреслена нами проблема є актуальною, адже з нею зіштовхувались більшість батьків, вчителів та учнів, які причетні до освітнього процесу Нової української школи.

Питанням психолого-педагогічних умов соціалізації здобувачів початкової освіти під час освітнього процесу НУШ займалися багато науковців, серед яких: Н. Бібік, Н. Волк, Л. Гуцуляк, Л. Канішевська, А. Лесик, В. Савчук, О. Усова, О. Чернуха та інші.

Процес соціалізації та освітнього процесу відбуваються паралельно і водночас незалежно один від одного. Головна різниця між ними полягає у тому, що освітній процес може здійснюватися як у сім'ї, так і у школі, тобто може перериватися, а процес соціалізації є безперервним.

З огляду на це Л. Гуцуляк виділяє три соціальні середовища, що впливають на соціалізацію учнів молодших класів: *Міжособистісна взаємодія* – спілкування дитини з іншими людьми за допомогою вербальних і невербальних засобів, яке формує психологічний контакт і відносини. *Спеціально створене середовище переконування* – школа формує погляди дитини та її розуміння норм поведінки, культури та законів, зокрема через роль учителя. *Засоби масової інформації* – технології і ЗМІ впливають на формування світогляду дитини, передаючи як позитивні, так і негативні цінності [2, с. 304-308].

Одним із ключових інститутів соціалізації дітей молодшого шкільного віку є освітнє середовище, яке забезпечує культурне та соціальне становлення особистості. Згідно з Концепцією Нової української школи, мета загальної освіти полягає в різнобічному розвитку громадянина, здатного до самовдосконалення, самореалізації та активної участі в суспільстві. Виконання цієї концепції сприяє успішній соціалізації дитини [3]. Ми поділяємо думку О. Усової та В. Савчук, що ЗЗСО повинні виконувати соціальну функцію. Вищезазначене реалізується через участь учнів у позакласній та позашкільній діяльності, що сприяє засвоєнню ними соціального досвіду та підготовці до виконання соціальних ролей у суспільстві.

Розвиток особистості відбувається через активну участь у суспільному житті, де дитина свідомо перетворює навколишнє середовище і саму себе через цілеспрямовану діяльність [6, с. 141].

Ми підтримуємо думку педагогині Н. Волк, що соціальний досвід діти засвоюють через реальні відносини під час освітнього процесу. Авторка виділяє функції, які сприяють соціалізації молодших школярів: включення учнів у соціально значимі для них відносини; регулювання цих відносин на основі загальнолюдських цінностей; гармонізація прав учнів через взаємодію педагогів та дитячого самоврядування [1, с. 24–28].

Ми погоджуємося з докторкою педагогічних наук О. Чернухою, що психолого-педагогічна діяльність ЗЗСО є системним підходом, спрямованим на підтримку самоорганізації та позитивних взаємовідносин дитини з оточенням. Для успішної реалізації цієї діяльності необхідні наступні умови:

1. Педагогічна діагностика учнів.
2. Використання соціуму як активного елементу соціалізації.
3. Гуманність і відкритість освітнього закладу.
4. Наявність соціальних педагогів та шкільних психологів.

Враховуючи ці фактори, основні умови успішної соціалізації молодших школярів в освітньому середовищі включають: психологічний комфорт дітей; комфортна атмосфера в класі; створення умов для гармонійної соціалізації; взаємодія між батьками і педагогами; психолого-педагогічний моніторинг здоров'я і розвитку учнів; партнерські відносини між усіма учасниками освітнього процесу.

Таким чином, створення цих умов сприяє успішній соціалізації учнів у школі, а роль вчителя та освітнього середовища є вирішальною в цьому процесі [7, с. 37-40].

Отже, процес соціалізації дитини залежить від двох ключових інститутів: сім'ї та закладу загальної середньої освіти. Сім'я формує основи соціального досвіду, поведінкові норми та культуру. Заклад освіти, у свою чергу, відповідає за створення комфортних психологічних умов та організацію соціальної взаємодії між учнями. Важливу роль тут відіграє педагог, який має співпрацювати з дітьми, підтримувати демократичний стиль виховання та реалізовувати принципи Нової української школи. Тільки завдяки співпраці цих двох інститутів можлива гармонійна соціалізація дитини.

Список використаних джерел

1. Волк Н. В. Соціалізація молодших школярів в умовах Нової української школи. *Педагогіка*. 2018. № 4. С. 24-28.
2. Гуцуляк Л. І. Соціально-освітнє середовище в педагогічному процесі школи. *Молодий вчений*. 2017. № 5. С. 304-308.
3. Концептуальні засади реформування середньої школи : Міністерство освіти і науки України. Концепція Нової української школи від 27.10.2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 28.09.2024).
4. Канішевська Л., Лесик А. Формування безпечної поведінки молодших школярів у цифровому просторі. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. Бердянськ : БДПУ, 2023. Вип. 1. С. 115-121.

5. Лесик А. С., Коваль К. В. Управління безпекою освітнього процесу в умовах зміненої реальності. *International Forum: Problems and Scientific Solutions* : Scientific Collection «InterConf» with the Proceedings of the 13th International Scientific and Practical Conference (June 6-8, 2024; Melbourne, Australia) / comp. by LLC SPC «InterConf». Melbourne: CSIRO Publishing House, 2024. С. 150-152.

6. Савчук В. Є., Усова О. Г. Соціалізація школярів у сучасному освітньому просторі. *Професійний розвиток педагогів в умовах освітнього середовища післядипломної освіти* : матер. всеукр. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 22-23 листоп. 2019 р. Луцьк, 2019. С. 140-144.

7. Чернуха Н. М. Соціально-педагогічна робота в Україні: становлення, реалії, перспективи. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка*. 2019. №1. С. 37-40.

Л. О. Лісіна

*доктор педагогічних наук, професор
Бердянський державний педагогічний університет*

Г. Г. Коломоєць

*кандидат фізика-математичних наук, доцент
Бердянський державний педагогічний університет*

КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО КОНСТРУЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Пріоритетними напрямками розвитку освіти, визначеними Національною доктриною розвитку освіти у ХХІ столітті є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних і наукоємних дидактичних технологій, що забезпечують подальше вдосконалення освітнього процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Освітня ситуація, що торкається як змістовної, так і процесуальної сторони навчання, формує соціальну потребу у вчителів, що здатний самостійно здійснювати проектувальну і конструкторську функцію в умовах освітніх альтернатив.

Вимоги до кваліфікованого педагога, які детерміновані характером і специфікою педагогічної діяльності в сучасних умовах, в узагальненому вигляді можна подати таким чином: 1) здатність діяти в умовах невизначеності, пов'язаних із складністю конструювання навчальних технологій(НТ) і можливістю розвитку подій у різних напрямках; 2) уміння приймати оптимальні рішення, що дуже важливо в умовах обмеженості ресурсів; 3) готовність діагностувати ключові проблеми, що постають у процесі конструювання та застосування НТ; 4) здатність передбачати альтернативні стратегії розвитку НТ; 5) уміння аналізувати неповну інформацію і на її основі приймати відповідальні рішення стосовно застосування НТ; 6) готовність розвивати комунікативні здібності і можливості ефективної взаємодії з учнями, батьками, колегами.

Тобто, функціональна структура конструкторської діяльності вчителя, крім дидактичних, містить у собі пріоритетні комунікативні функції, а також функції семантичної переробки інформації. Не менш важливою функцією педагога при